

Libris **contemporani**.RO

Respect pentru oameni și cărți

Mihai Giugariu

Psalmii călătorilor

roman

compania

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI	7
PARTEA A DOUA	32
PARTEA A TREIA	86
PARTEA A PATRA	100
PARTEA A CINCEA	128
PARTEA A ȘASEA	141
PARTEA A ȘAPTEA	153

... între două limite se petrece totul. Și ceea ce știi, și ceea ce nu știi. Rup o bucată din lumea mea și o arunc peste gardul timpului ca să nu mi se piardă urma. Dar în ce cheie vor cânta urmașii și ce vor înțelege ei din semnele noastre? Nu aș vrea să cred că totul se va opri aici, în izul vulgarităților noastre, și nici nu-mi fac iluzia că dinspre cei ce vor veni nu vor rămâne niște scursori greu de suportat. Oricum, cel puțin adierea detestabilă a unor parfumuri fetide. Rândurile ce le parcurgeți în clipa de față ar putea fi privite drept solii avertizoare. Pentru că există totuși o fantă de salvare. Conjuncția dintre sunet și culoare.

Există pentru fiecare dintre noi o realitate istorică și una anistorică. Cea din urmă, învăluitoare, perfidă, care ne fură mințile, conducându-ne pe pajiști edonice. Cealaltă, oferindu-ne firimituri de vis amestecate în noroi. Nimeni nu are curajul să despartă pajiștea de noroi. Vă propun să încercați. Rămâne doar să aflați cheia jocului.

PARTEA ÎNTÂI

Privit din adâncul depărtării, pare o linie dreaptă, îngroșată de un creion bont. O linearitate nealterată de vreun accident grafic, făcută anume parcă pentru a susține calmul senin al depărtării. Pe măsură ce te apropii, încep să se contureze crețurile reliefului, mai întâi ca niște scăpări ale unei mâini ușor nesigure, apoi pe nesimțite corectându-se într-un desen de neînțeles. Mici umflături care, pe măsura răbdătoare a apropierii, se transformau în cocoșe risipite la întâmplare. În unul sau două puncte, un desen cumva mai ciudat, ceva ce ar fi putut sugera o adâncitură, asemenea unei crevase. În rest, nimic altceva, nici vreun copac solitar, un stâlp de telegraf abandonat sau o vegetație pitică, iar dacă ar fi existat cu adevărat, aceasta era lipită de pământ, confundându-se pe linia orizontului terestru. Nu ar putea fi identificată vreo urmă care să trădeze existența umană, o mână de om care să fi intervenit în spațiul marcat în adâncimea fundalului de linia țărnelui îndepărtat.

Din inerția acestui tablou, a cărui durată nu este măsurată, și nici nu este interesant pentru ceea ce va urma să fie măsurată sau cântărită, se desprinde un punct mișcător, viu. El este deocamdată insesizabil cu ochiul liber, mișcările lui ascunzând o anumită dezordine, care cu timpul se va disciplina, dobândind o raționalitate oarecare. Pe suprafața ce pare deocamdată de neclintit a apei, punctul acela se înscrie ca un accident minor, care nu merită să fie luat în seamă, nota majoră a peisajului fiind fixitatea compoziției de ansamblu, asemenea întrucâtva tonalității constante, aproape obsesive, obținută prin invocarea la nesfârșit a unui unic sunet sau a unui microdesen melodic repetat cu stăruință. (Încă de pe acum, deși n-am pătruns în miezul acestui libret, se poate observa, sperăm, credința asumată de narator în observarea legăturii inefabile dintre nota muzicală și tablou, *id est* sunet și culoare, identitatea lor, s-ar putea zice, consangvină.)

Se scurge așadar o perioadă în care tabloul pe care l-am schițat rămâne nealterat. Timp care poate fi recâștigat prin redesenarea câtorva momente din istoria țărmului. Astfel va fi ușurată parcurgerea de mai târziu a drumului insolit în care ne vom angaja. Calea de acces ce va fi conturată în adâncul suprafeței aparent netedă a pânzei e delimitată, asemănător cu două rame de tablou, prin cele două bare de orizont, răsărit și apus, în care este plasată serigrafia istoriei noastre.

Panorama liniei țărmului este înșelătoare. Ținutul de dincolo de ea, chiar dacă nu este marcat de o vegetație abundentă sau de vreo înălțime artificial creată – lipsesc, cum s-a mai spus, pomi plantați în buza falezei, o construcție ori măcar vreun stâlp dezafectat –, nu este lipsit de asperități. Un relief ciudat, presărat cu un fel de movilițe părând cam de aceeași înălțime și formă, risipite parcă după o schemă, s-ar putea zice, prestabilită. Ciudățenia, mai degrabă neobișnuitul desenului inserat în acest colț de lume uitat este forma întregului ca atare. Un spațiu rectangular, de o precizie geometrică, ca și cum ar fi fost supus rigorilor unor instrumente telemetrice. Observația merită făcută pentru a exclude graba unei false deducții cum că nu ar putea fi vorba de plasarea sugestiei în domeniul lumii extraterestre. Certitudinea acestei negații este validată de puterea discreționară a naratorului. Totuși, pentru a atenua duritatea unui refuz prea hotărât, se poate face trimitere la un alt fapt de referință care să modereze accesibilitatea comparației. Spre sfârșitul ultimului război mondial, s-au desfășurat pe un anume teritoriu continental niște lupte acerbe pentru a lua în stăpânire o fâșie îngustă de litoral și a obține astfel controlul strategic al teatrului de luptă, poziția ocupată de apărători avantajându-i pe aceștia în detrimentul net al inamicului agresor. Confruntarea încrâncenată s-a soldat cu extrem de multe victime, îndeosebi de partea atacan-

ților, numărul mare al acestora fiind dat nu numai de condițiile dificile de teren, cât mai ales de faptul că atacatorii erau preponderent copilandri de-abia ieșiți din adolescență. Prețul obținut de ei prin medierea patriilor recunoscătoare, oricare vor fi fost acestea, a fost o serie de spații mari, rectangulare, subdivizate cu o precizie matematică în alte spații riguros similare, diferențiate doar prin identitatea celor ale căror oseminte le străjuiau. Niște semne grafice atestând urmele trecerii pe pământ a unor ființe care pieriseră în eterul noroios al tranșeelor și din care se mai păstrau aceste sute, mii de carouri identitare, conservând foarte probabil funcția administrativă a unor urne funerare. Cam la atât s-ar putea reduce o cât de vagă similitudine a ansamblului măruntelor movilițe aliniate din perspectiva unei viziuni panoramice într-o confruntare a prezentului cu trecutul și care va putea fi de folos, eventual, în redesenarea unuia dintre tablourile istorice ale teritoriului.

În completarea semnificației vestigiilor astfel descoperite trebuie adăugat totuși încă un amănunt nu lipsit de importanță. Microtumului revelați de o viziune contemporană sunt de formă tronconică, ceea ce diminuează probabilitatea similitudinii cu un osuar real, păstrând totuși probabilitatea unor monumente funerare de tip piramidal. Și mai există un amănunt căruia îi suntem îndatorați. Întreg ansamblul care i se oferă privitorului prezent este compus dintr-o mul-

țime de parcele risipite parcă la întâmplare pe tot terenul, dar, privit cu stăruință, pare să contureze un fel de desen logic a cărui cheie nu este însă descifrabilă. Cu un mic efort, ar putea fi totuși identificată în încrengătura sa sugestia grafiei unei litere din alfabetul grecesc. Omega. Acesta ar fi un prim plan în operațiunea de realcătuire a istoriei unui teren ieșit nu se știe când din adâncul mării și pe care vom încerca să-l identificăm. Jocul acesta al prăbușirii în anonimatul neantului alternat prin respirațiile largi ale timpului cu expulzarea în afara văgăunii adâncurilor poate deveni câteodată atractiv. Tot așa precum o repetitivă metamorfoză pigmalioneană transformă lutul ori piatra în altceva decât lut sau piatră, cu un plus ori minus față de ceea ce este recunoscut sub denumirea convențională de mișcare. Sau viață.

Puțină istorie. Movilițele împrăștiate pe întreg terenul au condus în decursul timpului la transformarea lutului în viață. Din momentul în care acestea au devenit altare. Este emoționant de gândit acel început. Sau, dacă se ține seama de succesiunea în timp ori de întrepătrunderea temporală a mai multor astfel de momente, miracolul care se petrece atunci când credința schimbă ne-viul în viu. Furnicarea care se naște în porii pietrei chemată la viață sau uscăciunea lutului înviorată de fluidul aprins al luminii. Tot astfel și nu mai puțin dramatic, nu trebuie uitat, se arată destinul lutului sau al pietrei odată aduse la

viață de când s-ar pierde puterea credinței ce le-a scos din nemiscare. Sau aceasta va fi fost tâlhărită.

De sus, din înaltul bolții timpului, se zăresc printre movilițele risipite spinări rotunjite, unele acoperite de zdrențele sărăciei, altele de-a dreptul goale. Din când în când, spinările se îndreaptă și bat metanii prelungi. În fața lor, cum se ghemuiesc sub forța rugăciunilor murmurate, se întinde marea. Odată terminată repriza temenelelor, cei mai mulți revin la poziția inițială, cuprinzând în strânsoarea brațelor movilițele. Privite de aici, de sus, mișcările lor, unite într-un tot cu movilițele pe care la îmbrățișează, par a fi o vietate cu respirații largi. Un pământ purtând în adâncurile lui niște răsufări psaltice. Câteodată, unul sau altul iese din ritm și scoarța de lut și piatră pare atunci să se contracte ca sub apăsarea unei scurte dureri iscată din fierbințeala adâncimilor.

Coborând perspectiva din care se naște tabloul, contururile liniilor devin mai clare. Se întrevăd tălpile goale ale picioarelor atunci când oamenii îngenunchează, capetele și fețele sunt acoperite de clăi de păr. Și mai mult se limpezește desenul corpului atunci când încetează să bată metaniile. Torsurile par să îmbrățișeze vârfurile movilițelor într-o stare de fixitate ritualică. Iar acum imaginile devin și mai clare. Ceea ce se află între brațele lor, așa cum stau cu capetele îndreptate spre răsărit, este un fel de mic amvon. Partea de sus a tronconului, tăiată orizontal, lasă des-

coperită o mică suprafață plană pe care fiecare dintre ei își culcă obrazul. În răstimpuri, își îndreaptă capul, sprijinindu-l în bărbie, ca și cum ar privi în ochi pe cineva de dinaintea lui. Odată cu apropierea de Terra începe să se contureze un sunet ușor, continuu, ca un murmur însoțitor. Trupurile celor dezgoliți se încarcă de luciri slabe, ca și cum ar fi supuse unor surse luminiscente de energie care se ridică invizibil din amvoanele pe care își sprijină trupurile. În același timp, murmurul psaltic, după ce a atins o tonalitate acută maximă, coboară lin, într-un descrescendo blând, până aproape de stingere. Ultimul act al acestui tablou de sunet și culoare este constituit de înțepenirea totală a trupurilor, cu fixarea frunților pe suprafața tăiată în piatră a amvoanelor într-un gest neechivoc de remisiune. Lucru ciudat, în această fază de ofertă absolutorie a sufletelor, în jurul capetelor lor plecate se așterne un halou cu irizări vagi de un roz trandafiriu, ca și cum efluviul lor ar fi emanat din amvonul supușeniei. Și mai ciudat însă, suprafața de piatră brută pe care sunt sprijinite frunțile capătă luciri de marmoră de un alb strălucitor. Mai strălucitor decât ar fi cel al rocii aduse la lumină din adâncurile pământului crud.

Acest tablou final este agrementat de fundalul dinspre răsărit al mării. Printre amvoanele vii se strecoară trupuri golașe, este o viermuială disperată, dublată de țipete, urlete, plânsete cu sughițuri. Amvoanele par

că se clatină sub loviturile năvălitorilor. Au biciuri lungi, cu vârful tîntuite, pe care le învîrt cu dibăcie deasupra capetelor. Din mișcarea biciuită a aerului ies sunete lungi amenințătoare, care par să dobîndească o concretețe fizică. Astfel, sunetul devine corp, fășii de aer se prefac în gloanțe înainte ca acestea să fi fost inventate. Există în debandada învălmășelii și niște animale care sunt stăpânite, dacă ar putea fi stăpânite, de alte fiare cu chipuri umane animate de o ură controlată, dirijată cu o deprindere îndelung exersată. Animalele au coame lungi, pe alocuri înspumate. Stropi grei din spuma răătăcită se aștern pe trupurile fugăriților și ale fugarilor. Există și un miros care se ridică de peste tot, și el, acest miros, devine concret, ca o pastă de ulei groasă care maculează tabloul.

Ce trebuie înțeles din această acuarelă lucrată ea însăși cu o furie exterminatoare? O hoardă răătăcită venită de undeva, dintr-un punct cardinal, cu o determinare cuceritoare și răzbuțătoare în același timp, distruge până la rădăcină stirpea celor ieșiți din transformarea pietrei și lutului. Spectacolul dezolant și neputincios al materiei odată transformate în viață, reîntoarsă la inerția non-viului. Ciclu devenit fatidic în decursul vremilor. Demolarea viului s-a încheiat cu distrugerea amvoanelor. Acestea nu au putut opune nici firul de rezistență pe care îl opuseseră cei înlănțuiți de ele. Lovite cu plumbii biciurilor, cu vârful de fier al sulițelor sau cu greutatea paloșelor, se sfârâ-

mau, cu prețul cedării uneori a unor jerbe de scânteii viu luminescente. Ca ultimă ofrandă adusă întunericului. Festinul se va încheia cândva, mai tîrziu, cu prăbușirea năvălitorilor în mare, de pe urma lor plutind o vreme pe apele neprimitoare leșurile umflate ale acestora, foste ființe cu chipuri umane.

Astfel de tablouri au fost închinare episodice de-a lungul timpurilor, firește, cu alte culori sau nuanțe. Peste locul vechilor amvoane, redevenite între timp spărturi de piatră și mușuroaie de lut, s-au adunat alte mușuroaie, pe care le vom denumi, pentru că esența lor este aceeași iar timpul curge la fel, tot amvoane. Nu vom schimba nici locul teritoriului în care istoria se desfășoară, fiindcă este lipsit de importanță locul decorului. Cu atît mai puțin subiecții care-l populează, pentru că, repetăm, esența rămîne aceeași, la fel de repetitivă. De data asta culoarea pietrei este ușor diferită, bătînd spre un gălbui decolorat, poate și consistența rocii, ceva mai fărâmicioasă, probabil fiindcă Pămîntul la suprafața lui a devenit oarecum mai nisipos pentru că a primit mai mult soare, axa lui s-a înclinat cu o zecime de zecime de... Dar, repetăm, nimic nu s-a schimbat esențial și nici nu avea cum să se schimbe înlăuntrul permanenței istorice. Culorile și nuanțele, da. Creatorul, același. În veșnicie.

Așadar, va exista un fundal marin, al cărui colorit este cel mai puțin diferențiat, o nuanță practic im-